

Wpływ zmian klimatu na środowiska podmokłe dolin dolnej Odry i Warty oraz czynna ochrona łagodząca intensywny trend zaniku tych siedlisk

Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty

Wzmacnianie odporności na zmiany klimatu poprzez wykorzystanie potencjału małej retencji i środowiska przyrodniczego w skali lokalnej i regionalnej

Konferencja Zielona Góra 28.11.2019

Projekt pn. „Współdziałanie środowisk na rzecz adaptacyjności do zmian klimatycznych poprzez małą retencję i ochronę bioróżnorodności” współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wpływ zmian klimatu na środowiska podmokłe dolin dolnej Odry i Warty

oraz czynna ochrona
łagodząca intensywny trend zaniku tych siedlisk

Mokradła, płycizny, łąki zalewowe w zielonej dolinie Odry i Warty to:

- krajobraz - płycizna, łąka zalana płytką wodą;
  - płytka woda, która łatwo i szybko się nagrzewa;
  - dobry dostęp światła, sprzyja rozwojowi fitoplanktonu, zoonplanktonu, narybku itp.
  - bogactwo pożywienia dla ogromnej liczby organizmów żywych;
  - olbrzymia różnorodność gatunkowa oraz zagęszczenie organizmów;
  - okresowy charakter występowania tych warunków;
  - dogodne warunki lęgowe dla wielu gatunków ptaków;
  - żyzna gleba, dogodne warunki do hodowli bydła;
- Jedno z ostatnich takich miejsc na mapie Europy;

Warunki atrakcyjności siedliska:

- odpowiednie warunki geograficzne i hydrotechniczne (miejsce do rozlania się wody);
- odpowiednia ilość wody spływającej w trakcie wiosennych roztopów (uwolnionej z mas śnieżnych po zimie i zasilanej opadami);
- odpowiednio długi okres zalania łąk;
- wielkopowierzchniowość zalania;

Atrakcyjność tych łąk dynamicznie maleje!

- niewystarczające wzrosty poziomu wód wiosennych (mas śnieżnych); coraz cieplejsze zimy;
- zbyt krótki okres utrzymywania się zalewów (tendencja malejąca – od ok. 10 tygodni w 2007 r. do ok. 2-3 tygodnie w 2019);
  - ułatwiona dostępność dla drapieżników;

W konsekwencji zagrożone jest istnienie gatunków ptaków ściśle związanych z tym środowiskiem!!!

Co można zrobić?

Najważniejsze projekty Fundacji w ostatnich latach:

1. „Ochrona lęgów fauny ptaków w Dolinie Odry poprzez tworzenie miejsc gniazdowych zapewniających bezpieczną inkubację i wyprowadzenie potomstwa” – fin. UE POIS 2.4.1
2. „Ochrona bioróżnorodności obszarów Natura 2000 „Dolna Odra” (PLB320003 i PLH320037) i „Ujście Warty” (PLC080001)” poprzez tworzenie miejsc lęgowych ptaków i ochronę tych lęgowisk przed drapieżnictwem inwazyjnych gatunków obcych” – fin. fundusze EOG i norweskie

Odtwarzanie mokradeł

- współpraca z rolnikami, właścicielami i dysponentami gruntów;
  - wydzielanie obszarów o potencjale do zabagniania;
- przywracanie siedliska w miejscach, które zostały wcześniej sztucznie odwodnione;
  - obniżanie rzędnej terenu;
  - budowa/remont urządzeń pozwalających zatrzymać wodę;
    - kontrola poziomu i czasu zalania terenu;
- koszenie/wypas w pozostałej części roku chroniący przed zarośnięciem;

Wyspy Życia

- instalacje na wodzie, które imitują naturalne wyspy, lecz eliminują ich niedoskonałości;
  - nie są narażone na zalanie podczas niespodziewanych wahań poziomu wody;
- są zabezpieczone przed wtargnięciem drapieżników, w szczególności norki amerykańskiej;
- są efektywne pod kątem zwiększenia sukcesu lęgowego ptaków;
- towarzyszą im dodatkowe elementy wspomagające wychowanie potomstwa (usypane wysepki, maty do podsychania, maty i krążki wiklinowe dla rybitw błotnych);

Aspekt społeczny podejmowanych działań

- porozumienia o współpracy z wieloma kluczowymi instytucjami i podmiotami, m.in. RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim i w Szczecinie, Parki Krajobrazowe woj. lubuskiego i zachodniopomorskiego, uczelnie wyższe – Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Zielonogórski; przedsiębiorcy, rolnicy, właściciele gruntów;
- wsparcie wolontariuszy – praca w terenie; kilkadziesiąt osób z całego kraju oraz z krajów ościennych;
- zainteresowanie mediów, artykuły prasowe, reportaże, nagrody społeczne;

FUNDACJA ZIELONEJ DOLINY
ODRY I WARTY

Mokradła, płycizny, łąki zalewowe w zielonej dolinie Odry i Warty to:

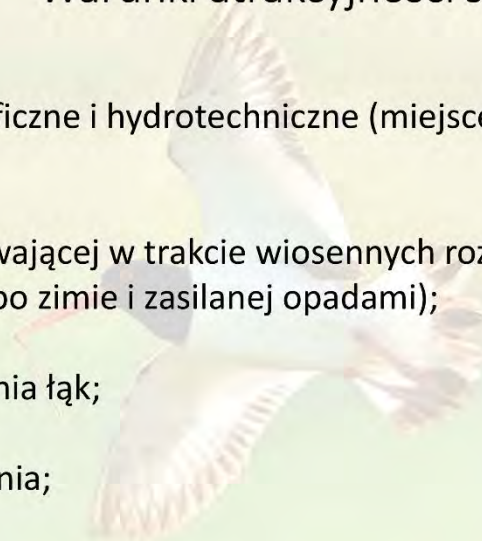
- krajobraz - płycizna, łąka zalana płytką wodą;
- płytka woda, która łatwo i szybko się nagrzewa;
- dobry dostęp światła, sprzyja rozwojowi fitoplanktonu, zoonplanktonu, narybku itp.
- bogactwo pożywienia dla ogromnej liczby organizmów żywych;
- olbrzymia różnorodność gatunkowa oraz zagęszczenie organizmów;
- okresowy charakter występowania tych warunków;
- dogodne warunki lęgowe dla wielu gatunków ptaków;
- żyzna gleba, dogodne warunki do hodowli bydła;

- Jedno z ostatnich takich miejsc na mapie Europy;

Warunki atrakcyjności siedliska:

- odpowiednie warunki geograficzne i hydrotechniczne (miejsce do rozlania się wody);
- odpowiednia ilość wody spływającej w trakcie wiosennych roztopów (uwolnionej z mas śnieżnych po zimie i zasilanej opadami);
- odpowiednio długi okres zalania łąk;
- wielkopowierzchniowość zalania;

Atrakcyjność tych łąk dynamicznie maleje!

- niewystarczające wzrosty poziomu wód wiosennych (mas śnieżnych); coraz cieplejsze zimy;
- zbyt krótki okres utrzymywania się zalewów (tendencja malejąca – od ok. 10 tygodni w 2007 r. do ok. 2-3 tygodnie w 2019);
- ułatwiona dostępność dla drapieżników;

W konsekwencji zagrożone jest istnienie gatunków ptaków ściśle związanych z tym środowiskiem!!!

Co można zrobić?

Najważniejsze projekty Fundacji w ostatnich latach:

1. „Ochrona lęgów fauny ptaków w Dolinie Odry poprzez tworzenie miejsc gniazdowych zapewniających bezpieczną inkubację i wyprowadzenie potomstwa” – fin. UE POIS 2.4.1
2. „Ochrona bioróżnorodności obszarów Natura 2000 „Dolna Odra” (PLB320003 i PLH320037) i „Ujście Warty” (PLC080001)” poprzez tworzenie miejsc lęgowych ptaków i ochronę tych lęgowisk przed drapieżnictwem inwazyjnych gatunków obcych” – fin. fundusze EOG i norweskie

Odtwarzanie mokradel

- współpraca z rolnikami, właścicielami i dysponentami gruntów;
  - wydzielanie obszarów o potencjale do zabagniania;
- przywracanie siedliska w miejscach, które zostały wcześniej sztucznie odwodnione;
  - obniżanie rzędnej terenu;
  - budowa/remont urządzeń pozwalających zatrzymać wodę;
    - kontrola poziomu i czasu zalania terenu;
- koszenie/wypas w pozostałej części roku chroniący przed zarośnięciem;

Wyspy Życia

- instalacje na wodzie, które imitują naturalne wyspy, lecz eliminują ich niedoskonałości;
  - nie są narażone na zalanie podczas niespodziewanych wahań poziomu wody;
- są zabezpieczone przed wtargnięciem drapieżników, w szczególności norki amerykańskiej;
- są efektywne pod kątem zwiększenia sukcesu lęgowego ptaków;
- towarzyszą im dodatkowe elementy wspomagające wychowanie potomstwa (usypane wysepki, maty do podsychania, maty i krążki wiklinowe dla rybitw błotnych);

Po wielu latach dramatu całkowitej utraty lęgów,
"Wyspy życia" opuściło łącznie (w latach 2015-2019):

ok. 80 piskląt sieweczek rzecznych (na zdjęciu)
15 piskląt ostrygojadów
ok. 1600 piskląt rybitw rzecznych
ok. 40 piskląt rybitw czarnych
ok. 120 piskląt rybitw białoczelnych

Wyspy Życia w dolinie Odry

Mało kto zdaje sobie sprawę jak bardzo Odra, powszechnie znana i urocza wizytówka pogranicza zachodniego, zmieniła się pod wpływem ręki ludzkiej. Przed wieloma laty wody tej wielokorytowej, szerokiej i naturalnie meandrującej rzeki wprowadzono w stosunkowo proste jednorodne koryto, umocnione i zabudowane faszynami. Diametralnie zmieniono jej charakter. Dlaczego? Między innymi dlatego, że w przeszłości rzeki pełniły funkcję współczesnych autostrad. Statki, niczym dzisiejsze ciężarówki i składy kolejowe, transportowały duże ilości towarów pomiędzy aglomeracjami Europy.

Rybitwy rzeczne na pływającej wyspie w Kłodzku

Odrody przekształcono, by służyć wspaniałemu swojemu transportowi. Z niezauważalnym wyeliminowano naturalne piaseczyste wyspy, a wraz z nimi bogactwo tamtejszej przyrody. Podobny zakres przekształceń dożyły wielki młot, np. Warty, Nocy, Bobru i wszystkich większych rzek Europy na zachód od Wisły (ta szczególność ocalała i jest, piąwszy, patęgą od zachodu, a naturalnym charakterem większej części swojego koryta). W ten oto sposób gwałtownie żył na wyspach rzecznych niemal wyginął na większą część kontynentu, w tym w zachodniej połowie naszego kraju. Tymczasem pod koniec XX wieku odepodal koryto Odry powróciło (rybopalcie wiatru, a wraz z nimi pokolpałnicze jentona (Bielka, Chłewice, Kłodzko) z płaczącymi wyspami. Ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo Odry psaki porzuciły jak wyspy rzeczne. Pojawy się tam ponownie psaki (chronione zarówno prawem polskim, jak i europejskim), które w konsekwencji wspomnianych przekształceń stały się skrajnie niebezpieczne. Rybopalciane wyspy narodziły się dzięki węgla, warość, przetrwała. Jednak, konsekwencje takowych zmian w środowisku przyrodniczym okazały się dalej idące, niż można było przypuszczać. Co roku wiosną psaki pojawiały się w imponującej liczbie (na podwórku, doryczasowych obszarach). Ich epokralatne zaloty reoceryznie reuizemny jak najlepszy finał leca... przez daleką (i) okrocznic psaki (z)użył swokę, lęgi (in)an, zagrożono, wyginięciem **ostrogajady He** (w)czasem **ostrogajady** (czy) **rybitwy białoczelne** (*Merula alba*). Dwaokrotnie udało się wyprowadzić części lęga młodym

Samiec ostrogajady noszący pokarm dla piskląt na wyspach pływających

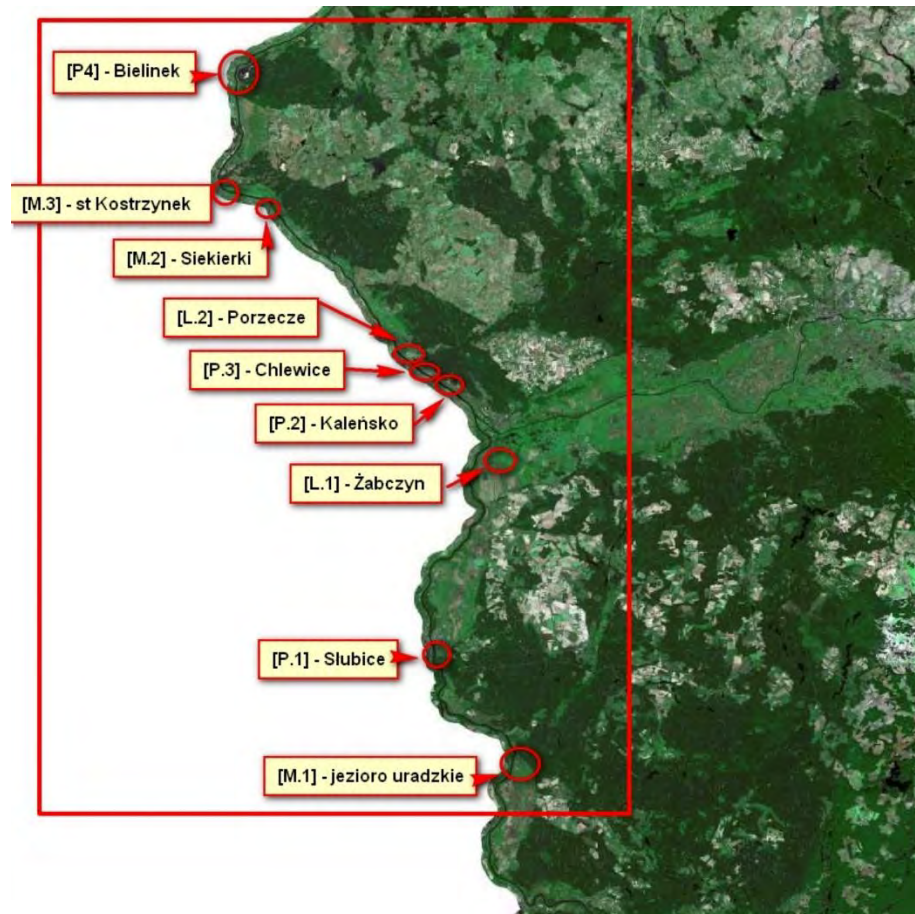

Klub Przyrodników

Wyróżnienie za działalność dla ochrony przyrody

ORLE PIÓRO 2019

otrzymuje

Pan Piotr Chara

Za praktyczne działania na rzecz rybitw, prowadzone bez oglądania się na innych, z zaangażowaniem lokalnej społeczności, w ramach projektu Wyspy Życia oraz za fotograficzną promocję przyrody dolin rzecznych.

W imieniu Zarządu

Prezes Klubu
mgr inż. Robert Starko

Owczary, 16.03.2019

**Po wielu latach dramatu całkowitej utraty lęgów,
"Wyspy życia" opuściło łącznie (w latach 2015-2019):**

ok. 80 piskląt sieweczek rzecznych (na zdjęciu)

15 piskląt ostrygojadów

ok. 1600 piskląt rybitw rzecznych

ok. 40 piskląt rybitw czarnych

ok. 120 piskląt rybitw białoczelnych

**FUNDACJA ZIELONEJ DOLINY
ODRY I WARTY**

Dziękujemy za uwagę, Piotr Chara, Karol Duer